

דרש שבועי

בס"ד

פרשת וארא, תשפ"ד, מספר 1552

יוחסין של שבט לוי איתמר ורהפטיג

כלומר, התורה רוצה לציין את ייחוסם של משה ואהרן, ואגב כך התחילה בראובן, ופירטה יותר בשבט לוי. נתבונן אפוא בפרטי ייחוסו של שבט לוי. תוך כדי השוואה לאמור בספר דברי הימים א.

שמות (פרשת וארא) פרק ו פסוק טז – כה (טז) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי לֵוִי לְתֹלְדֹתָם גִּרְשׁוֹן וְקַהַת וּמֵרָרִי וְשִׁנִּי חֲזִי לֵוִי שִׁבְעָה וְשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: (יז) בְּנֵי גִרְשׁוֹן לְבָנֵי וְשִׁמְעִי לְמִשְׁפַּחְתָּם: (יח) וּבְנֵי קַהַת עֲמֶרֶם וְיִצְחָר וְחִבְרוֹן וְעִזִּיאֵל וְשִׁנִּי חֲזִי קַהַת שְׁלֹשׁ וְשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: (יט) וּבְנֵי מֵרָרִי מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַלְוִי לְתֹלְדֹתָם:

(כ) וַיִּקַּח עֲמֶרֶם אֶת יוֹכָבֵד דָּדָתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת אֶהָרֹן וְאֶת מֹשֶׁה וְשִׁנִּי חֲזִי עֲמֶרֶם שִׁבְעָה וְשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה:

(כא) וּבְנֵי יִצְחָר קָרַח וְנֹפֵג וְזִכְרִי:

(כב) וּבְנֵי עִזִּיאֵל מִישָׁאֵל וְאַלְצָפָן וְסִתְרִי:

(כג) וַיִּקַּח אֶהָרֹן אֶת אֵלִישֶׁבַע בַּת עֲמִינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת נָדָב וְאֶת אֲבִיהוּא אֶת אֶלְעָזָר וְאֶת אֵיתָמָר:

(כד) וּבְנֵי קָרַח אֶסִיר וְאַלְקָנָה וְאַבִּיאֶסָף אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי:

(כה) וְאַלְעָזָר בֶּן אֶהָרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רְאִשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחְתָּם:

נסכם: ללוי שלשה בנינים; גרשון, קהת ומררי, והם מתפצלים: לקהת-ארבעה בנינים-עמרם, יצהר, חברון ועוזיאל. עמרם נושא את יוכבד דודתו [בת לוי, אחות קהת], וממנה נולדו לו משה ואהרן [דבה"א ה:כט נוספה גם מרים].

והנה בפרשתנו מופיעים תולדותיהם של גרשון ומררי, ואילו אצל קהת מופיעים גם תולדותיהם של

מעלת היוחסין בישראל גדולה היא מאד. כך נאמר בילקוט שמעוני על התורה פרשת במדבר רמז תרפד: בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן, מה ראו להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהן הקב"ה אמר להן הביאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר הבו לה' משפחות עמים כשם שבני מביאין, ויתלדו על משפחותם, לכך מנאם בראש הספר הזה אחר המצות, אלה המצות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני, ואחר כך וידבר ה' במדבר סיני שאו את ראש כל עדת בני ישראל (במ' א:א), שלא זכו ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהן, גן נעול אחותי כלה וגו' אחת היא יונתי תמתי שמעו האומות אף הן התחילו מקלסין להן ראוה בנות ויאשרוה וגו'.¹ ליוחסין השלכות הלכתיות, בעיקר בשאלת היתר נשואין, של יהודי ושל כהן.² בזמן התורה התייחסו בני ישראל אף לשבטיהם. על המפקד שנצטוו בתחילת חומש במדבר אומר רש"י פרק א פסוק יח:

ויתלדו על משפחתם - הביאו ספרי יחוסיהם ועידי חזקת [לידת] כל אחד ואחד, להתייחס על השבט. בתורה נזכרים כמה פעמים ייחוסם של בני ישראל, כולם או חלקם. ספר שלם בתנ"ך- דברי הימים, מוקדש בעיקר לתאור היוחסין. אמנם שם מתואר בעיקר ייחוסו של דוד, לפניו ולאחריו.

יוחסין של שבט לוי

אף בפרשתנו מופיעה מגילת יוחסין מצומצמת. משבט ראובן עד שבט לוי, ואומר רש"י (שמ' ו:יד): אלה ראשי בית אבתם - מתוך שהוזקק ליחס שבטו של לוי עד משה ואהרן, בשביל משה ואהרן התחיל ליחסם דרך תולדותם מראובן.

* הרב ד"ר איתמר ורהפטיג, בית הספר למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן (גימלאי); מכון צומת, אלון שבות (מעורכי "תחומין"); מכון "משפטי ארץ", עפרה.
1 וראו עוד מדרש בראשית רבה פרשה לט, י.
2 פירט ההלכות ראו במיקרופדיה תלמודית, ערך יוחסין.

מיהו עמינדב זה, שלא נזכר בהקשר זה בפרשתנו? אומר הרד"ק, הוא יצהר ושני שמות היו לו. דומה שזו פעם ראשונה שאנו נתקלים בתופעה של שני שמות לאדם אחד [אברם-אברהם, יעקב-ישראל, הוא ענין שונה, ואין כאן המקום לדיון זה].

מבני קרח נזכר כאן רק אסיר, וצ"ל כי ההמשך-אלקנה בנו ואביסף [הוא אביאסף, שבפרשתנו] בנו, הכוונה לאחים, אבל אסיר שבסוף הפסוק, או שהוא בנו של אביסף [מצודות] או שהוא חזרה על אסיר בנו של יצהר, וצ"ע מדוע נזכר פעמיים?

תמצית מן האמור עד כה נמצא כבר בפרוש הרשב"ם בפרשת וארא, וזה לשונו:

(יד) אלה ראשי בית אבותם - ...ולפי הפשט עד משה ואהרן הוצרך לייחס כאן, ועד קרח ובני עוזיאל ופנחס הנזכרים לפנינו בתורה לדעת מי הם הנזכרים לפנינו:

(יח) ובני קהת עמרם ויצהר וחרון ועוזיאל - על שלשה בני קהת עמרם ויצהר ועוזיאל מפרש בניהם ועל חרון לא פירש. ואם תאמר כי לא היו לו בנים, והלא בחומש הפקודים כתיב ומשפחת החברוני. ולמה לא פירש כאן בני חרון? לפי שאינן נזכרים בתורה לפנינו שמותם, אבל אילו שלשה עמרם ויצהר ועוזיאל הוזכרו בניהם בתורה. [בני] עמרם בשביל אהרן ומשה ומרים, בני יצהר בשביל קרח דכתיב ויקח קרח בן יצהר וגו', בני עוזיאל בשביל מישאל ואלצפן דכתיב ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עוזיאל דוד אהרן, ובני קרח אסיר ואלקנה לפי שכתוב לפנינו ובני קרח לא מתו, ובני אהרן על שם שכתוב ואל משה אמר עלה אל י"י אתה ואהרן נדב ואביהוא, ואלעזר בן אהרן וגו' בשביל פנחס בן אלעזר. אבל בבני איתמר לא פירש כאן שאין צריך להזכירן לפנינו בתורה.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
 כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
 ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.
 הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן
 יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

אחי עמרם, והם: מן יצהר-קרח, נפג וזכרי, ומן עוזיאל-מישאל, אלצפן, וסתרי, וצ"ע מדוע לא נזכרים בני חרון, האח הרביעי?

ויש לומר שדוקא בני יצהר ועוזיאל נזכרים כאן כי הם יופיעו בעתיד, ולכן התורה מקדימה לציין יחוסם, היכן?

קרח מופיע בפרשת קורח, ואנו כבר מכירים יחוסו מכאן,³ ומישאל אלצפן נזכרים להלן, בפרשת שמיני, מי שנצטוו להוציא את גופותיהם של נדב ואביהוא מן הקדש.⁴

נלמד מכאן כלל, יש התורה מקדימה פרט שאינו נצרך למקומו, אבל נצרך הוא בפרשה עתידית, ושם פרט זה לא משתלב יפה, לכן הוא הוקדם לפני כן.

והנה אצל קרח, התורה ממשיכה ומזכירה גם את בני-אסיר, אלקנה ואביאסף, מדוע?

שוב נראה להסביר באותה דרך. בפרשת פנחס (במ' כו:יא) נאמר פסוק מפתיע:⁵ ובני קרח לא מתו. ורש"י שם אומר שעשו תשובה ברגע האחרון, מתוך האדמה שבלעה אותם. לכן כבר כאן התורה מזכירה אותם כדי שנדע מי הם להלן, מי הם אותם צדיקים שלא מתו.

לאור זאת אפשר להסביר קושי אחר. לכאורה פסוק כד, המציין את בני קורח, מופיע שלא במקומו, הוא היה צריך להופיע אחרי פסוק כא, מיד אחר אזכור קורח, והוא מופיע דוקא באמצע יחוסו של פנחס ואלעזר בנו.

אלא שהתורה כביכול אומרת, בדרך אגב, ידיעה שתעזור לנו להבין פסוק אחר [בפרשת פנחס] שיובא שלא במקומו. כלומר שני הפסוקים הם לא מעיקר הענין, אבל חשוב שנכיר גם אותם, ולכן הן נכתבו כביכול בדרך אגב.⁶

השוואה לדברי הימים

בפרק ד מופיע יחוסם של בני לוי, עם כמה שינויים. שם נוספו עוד הרבה תולדות שכבר נוספו בזמן כתיבת הספר ע"י עזרא [בבא בתרא טו, א].

נעמוד על השונה. בני לוי- גרשם, קהת ומררי, נזכרים פעמיים. [דבה"א ה:כז, ו:א, ועי' מצודת דוד].

בפרק ו, ז-ח נאמר על בני קהת: עמינדב בנו, קרח בנו, אסיר בנו, אלקנה בנו, ואביסף בנו ואסיר בנו.

³ ואגב קרח נזכרים גם אחיו, נפג וזכרי.

⁴ ואגב כך, נזכר גם אחיהם-סתרי.

⁵ לא נזכר במקומו, בסיפור עלילת קורח בפרשת קרח.

⁶ הסבר יותר עמוק קושר בין קורח לפנחס בשני המקומות, ואכמ"ל.